

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ VE TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN KÜRESELLEŞME ÜZERİNDEKİ ROLÜ

ÖZ

Küreselleşme her alanda mesafenin daha az önemli hale gelerek, siyasal, ekonomik, iletişim, teknoloji ve sosyal alanlarda dünyanın daha çok bütünleşmesidir. Tek yanlı bir süreç değildir. Daha çok diyalektik bir süreçte zıt eğilimlerini da ihtiva ederek gelişmektedir. Kavram olarak sözcüğünün kökeni, 400 yıl öncesine gitse bile, küreselleşme oldukça yenidir. İlk olarak 1960'larda ortaya çıkan küreselleşme kavramı, 1980'lerde ise açıkça ve yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. 1990'lara gelindiğinde de bilim adamlarının önemini kabul ettiği anahtar bir sözcük haline gelmiştir. Bu çalışmada kitle iletişim araçlarının küreselleşmedeki rolü açıklanmaya çalışılmıştır. Kitle iletişim araçlarının küreselleşmeye olan katkısı bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışma, literatür taraması yapılarak oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Kitle İletişim Araçları, Teknolojik Gelişmeler, İnternet, İletişim.

Muhammet YÜCEL

Erciyes Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Genel Gazetecilik A.B.D
Yüksek Lisans Öğrencisi

THE ROLE OF MASS MEDIA AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS ON GLOBALIZATION

ABSTRACT

Globalization is the integration of the world in political, economic, communication, technology and social fields by making distance less important in every hand. It is not a one-sided process. Rather, it develops in a dialectical process, including opposite tendencies. As a concept, the origin of the word goes back 400 years, but globalization is quite new. The concept of globalization, which first emerged in the 1960s, was clearly and intensely used in the 1980s. In the 1990s, it became a key word for scientists to acknowledge its importance. In this study, the role of mass media in globalization is explained. The contribution of mass media to globalization is the purpose of this study. The study was conducted by reviewing the literature.

Keywords: Globalization, Mass Media, Technological Developments, Internet, Contact.

İLETİŞİM

muhammetyucel_@ hotmail.com

Küreselleşme kavramı günümüzde, özellikle son 20 yıl içerisinde birçok bilim dalıyla iç içe girmiştir. Dünya üzerinde varlığını sürdüren iletişim sistemlerinin birçoğu bu kavramla ister istemez tanışmış ve kavramın dinamiklerinden etkilenmekten kurtulamamışlardır. Kavram olarak küreselleşme sadece ekonomik veya siyasal anlamda değil hayatın diğer bölümlerinde de hem toplumları ve ulusları hem de bireyleri etkisi altında bırakmıştır. Toplumsal etkileşimlerin artması ve bireysel farklılıkların azalması da küreselleşmenin yarattığı etkiler arasında yer almaktadır. İnsanların küreselleşme sürecinde var olmaları ve dünya üzerinde meydana getirdiği değişimleri ve dönüşümleri birebir yaşamaları, iletişim teknolojilerinin bu süreç içerisinde kendini hissettirmesiyle daha da hız kazanmıştır. Bunun yanında elektronik iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla bilginin üretilmesi ve yayılması hızlanmıştır.

Özellikle kitle iletişim araçlarının gelişmesi, ilerlemesi ve artan teknolojiyle birlikte kazanmış olduğu yeniliklerle bir olayı neredeyse anlık iletebilmeleri, dünya üzerinde meydana gelen olayların veya değişimlerin en ücra köşedeki insanlara bile ulaşmasını sağlamaktadır. Kitle iletişim araçları sayesinde küreselleşme son derece etkili, hızlı ve baskılı bir şekilde kendini göstermiştir.

Küreselleşme bir yandan ülkelerin birbirlerine karşılıklı olarak bağımlılıkları anlamını taşıırken diğer yandan zamanın ve mekanın dönüşümü ile ilgili bir kavramdır. Dünyanın neresinde olursanız olun iletişim, haberleşme ve diğer nedenlerle bir yerde meydana gelen olaylar ve gelişmeler insanları eskiye göre daha fazla etkilemektedir.

İçinde yaşadığımız yüzyılda dünya genelinde teknolojik, iletişim ve buna bağlı olarak ulaşım alanında büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Meydana gelen bu gelişmeler sonucu, ülkelerin birbirlerine olan bağımlılığı artmış, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen önemli bir olay, diğer ülkeleri de etkiler hale gelmiştir. Küreselleşme olarak adlandırılan bu süreç içinde yaşadığımız yüzyıla damgasını vuran kavramlardan biridir. Küreselleşmenin hız kazanmasındaki en önemli boyutlardan biri de teknolojik gelişmelerdir. Teknolojik gelişmeler, uluslararası telefon ve uydu kanalları ile internete kadar pek çok alanı etkisi altına almıştır.

1. Küreselleşme Kavramı ve Tanımlar

İçinde bulunduğumuz şu zaman diliminde dünya çapında hızlı bir değişim süreci yaşanmaktadır. Bu değişimlerden şüphesiz ki en önemlisi küreselleşmedir. Küreselleşme kavramsal olarak çok eski olmasına karşın, 1950'lerden itibaren sıkça kullanılmaya başlamıştır.

Küreselleşme kavramı, yirminci yüzyılın ikinci yarısında karmaşık ve çok boyutlu değişimin başlamasıyla kullanımı yaygınlaşmıştır. Günümüzde bir yanda teknoloji alanındaki hızlı ilerlemeler haberleşme ve iletişimin de devasa boyutta gelişmesine olanak sağlıyor, bununla da kalmayıp ekonomik olarak her kesiminde yeni olanaklar ve üretim biçimlerinin yaratılmasının önü açılıyor. Bütün bunlarla birlikte dünyanın küçülerek bir “küresel köy” e dönüştüğünden sıklıkla söz edilmektedir. Öyle ki sınır tanımayan haber akışıyla televizyon ekranlarında, bilgisayar ekranlarında sınırsız bilgi kaynaklarına kolaylıkla ulaşmak mümkün hale gelmiştir (Kışlalı ve Özgün, 2011: 284).

Dünyanın hemen hemen her yerinde teknoloji konusunda küreselleşme sık bir şekilde kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavram olarak sadece ekonomik ve siyasi alanlarda değil, insanların yaşam süreçlerinde yer edinen kitle iletişim araçlarından tüketim alışkanlıklarına kadar her disiplini etkilemiştir. Bu anlamda küreselleşme, insanların hayatının her alanında kendisini hissettirmektedir. Küreselleşme teriminin bilimsel literatürdeki kullanımı yeni olduğu bilinmektedir. 1960'larda McLuhan, iletişim alanındaki gelişmeleri değerlendirirken dünyanın elektronik “küresel bir köy” e dönüştüğünü söylemiştir.

Küreselleşme kavramı farklı kişiler tarafından farklı şekilde tanımlanmıştır. Örneğin, Anthony Giddens küreselleşmeyi, uzak yerleşimleri birbirine, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ve yahut bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlamıştır.

Küreselleşmeyi “zaman-mekan” sıkışması olarak tanımlayan David Harvey ise bu sıkışma sonucunda, dünyaya bakış tarzımızda çok köklü değişikliklerin olduğunun altını çizmektedir. Burada Harvey, sıkışma terimiyle hayatının hızının artışı ve mekânsal engellerin aşınmasını ifade etmektedir (Özyurt, 2017: 21). Harvey, bu sıkışma terimiyle hayatın akış hızının arttığını ve aynı zamanda mekânsal engellerin aşındığını da vurgular. Mekanı kat etmenin aldığı zaman 1500’lü yıllardan 1600’lü yıllara kadar 70 kat küçülmüştür. 1500-1840 yılları arası atlı arabalar ve yelkenli gemilerle saatte en çok 16 kilometre mesafe gidilmekteydi. 1850-1930 yılları arasında buharlı lokomotifler saatte ortalama 100 kilometre ve buharlı gemiler ise saatte 60 kilometre hız da ilerlemekteydiler. 1950’li yıllarda pervaneli uçaklar saatte 160 ile 640 kilometre ve 1960’larda da jet yolcu uçakları saatte 800 ile 1100 kilometre hız yapmaktaydılar. Teknolojideki ilerleme ve yenilikler sayesinde uçaklardaki hız kapasiteleri artırılmış ve dünyanın bir ucundan diğer ucuna gitmek artık eskisi gibi uzun yolculuklar sonunda değil birkaç saatlik bir mesafe de olmuştur. Yaklaşık bir asır önce ses ve yarım asır önce de görüntü dünyanın bir ucundan diğer ucuna ulaştırılmaya başlanmıştır. 1960’lı yıllarda Marshall McLuhan, elektronik iletişim alanındaki bu gelişmeler neticesinde dünyanın bir “küresel köy” e dönüştüğünü söylemiştir. (Bozkurt, 2000: 14-16)

David Morley ve Kevin Robins, David Harvey’in ‘zaman ve mekan’ sıkışması olarak tanımına katılmakla beraber bu tanıma ilaveten sıkışma sonucunda küreselleşmeyi anlık ve derinliği olmayan bir dünyanın oluşması olarak tanımlarlar. Christopher Pierson’a göre ise küreselleşme; dünya o kadar küçülmüştür ki dünya ölçeğinde öneme sahip olan kurumlar yerel hayatın da ötesinde özel hayatımıza nüfuz eder duruma gelmiştir. Küresel uzam bir akışlar uzamıdır.

Bu uzam elektronik bir uzamdır ve merkezi yoktur. Sınırları ve cephelerin nüfuz edilebilir olduğu bir uzamdır denilebilir.

Teknoloji, mekan ve zamanın yeni dijital çağda yeniden düzenlenmesini sağlarken, enformasyonun, mal ve hizmetlerin akışında yerelliğin mahiyetini azaltmıştır. McLuhan’ın da ifade ettiği gibi , kültürler iletişim kurma biçimlerine göre şekil almakta ve iletişim teknolojisindeki bir buluş kültürel değişmeye yol açmaktadır (Çaycı ve Karagülle, 2016: 581).

Akman ise (2012: 34) küreselleşmeyi şu şekilde tanımlamıştır : “*Küreselleşme iletişim ve ulaşım alanlarındaki teknolojik ilerlemelerin, bu güne kadar ayrı olan piyasalar arasındaki sınırları aşındırdığı, tekil ulusal hükümetlerin para ve finans politikalarının çoğunlukla uluslararası finans piyasalarındaki hareketlenmelerin egemenliğinde olduğu, bir ülke içindeki istihdam, yatırım ve gelir düzeylerinin genelde çok uluslu şirketlerin vereceği kararlara bağlı olduğu, üretim ve yönetim mekanizmalarını nerede kuracaklarına ilişkin kararları yine çok uluslu şirketlerin kendilerinin verdiği, üretim ve pazarlama süreçlerinde yeni enformasyon teknolojilerinin kullanıldığı, böylesi komple bir yanı sıra popüler bir tüketim kültürünün ve için de bulunulan günümüz koşullarının “tarihin sonu” olduğu iddiasının toplumsal yaşamda egemen kılınmaya çalışıldığı tarihsel, toplumsal ve ekonomik bir süreçtir*”.

En genel anlamıyla tanımını yapacak olursak küreselleşme coğrafi, siyasi, ekonomik, kültürel sınırları aşan toplumsal organizasyonların oluşması şeklinde tanımlanabilir. Bu tanımdan yola çıkarak dünya genelinde faaliyet gösteren, siyasal, ekonomik, kültürel ve toplumsal organizasyonların hızlı bir şekilde gelişmesi, ilerlemesi ve özellikle de yirmi yıl içinde ulusal sınırları giderek aşan ekonomik ve kültürel süreçlerle akışların

karmaşık bütünlüğü olarak tanımlanabilir (Mutlu, 2012: 216).

2. Matbaa'nın İcadı

Alman Johann Gutenberg, 1440 yılında kurduğu matbaa ile aslında iletişimin temelini atmıştır (Çayır, 2008: 36). Bu tarihten sonra basımevleri hızlı bir şekilde bütün Avrupa'ya yayılmıştır. Bu yayılma beraberinde ulaşımın ve iletişimin yayılmasını hem hızlandırmış hem de kolaylaştırmıştır.

Matbaa, bir değişim aracı olarak Rönesans ve Reform hareketlerinin ve bilimsel devrimin itici gücü olmuştur. Matbaanın icadının uzun vadede iki önemli sonucundan bahsedebiliriz. Birincisi, matbaa bilgiyi standartlaştırmış ve sözlü ya da yazılı dolaşım çağında daha akışkan hale gelmesini sağladığını söyleyebiliriz. İkincisi ise, matbaa ile iktidarın eleştirilmesi daha kolay ve daha etkili olmuştur. Matbaa bilgi akışının hızlanmasını, artmasını ve aynı zamanda ucuzlamasını sağlamıştır. Medyadaki yaşanan değişiklikler ve gelişmeler ulaşım sistemindeki değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Bilginin dolaşımı, elektrikli telgrafın bulunmasına kadar ticari yolları izlemiştir. Elektrikli telgrafla birlikte bilgi, insanlardan bağımsız olarak çok hızlı bir şekilde gönderilmeye, başlanmıştır. Matbaa sayesinde İtalyan Rönesans'ı yayılıp bir Avrupa Rönesans'ına dönüşmüş, Protestanlar Reform hareketlerini başlatmış, kapitalizm gelişme göstermiş, Batı Avrupa'da keşifler devri açılmış, aile yaşamı ve devlet politikası değişmiş ve en önemlisi de modern bilimlerin önü açılmıştır (Mora, 2008: 6).

Matbaanın icadından sonraki elli yıl içinde, daha önceleri ulaşmanın mümkün olmadığı çeşitli bilgilerle dolu olan sekiz milyondan fazla kitap basılmıştır ve basılan bu kitaplar dünyanın her yerine gelişen teknolojik imkanlarla birlikte dağıtılmıştır. Elektronik iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte bilginin üretilmesi ve yayılması daha hızlı gerçekleşmeye başlamıştır.

Küreselleşme bir süreç olarak kendisini insanlığın uygarlıkları kurduğu ilk dönemlerde gösterir. İlçe, devlet ve ulusal devlet gibi yapılanmalarını takiben küreselleşme toplum yapısının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır denilebilir. Tarihsel bir süreç içerisinde bakıldığında küreselleşme aslında ilk insan topluluklarının kurulmasıyla başlamaktadır.

Burada özellikle teknolojik gelişmelerle birlikte yaşanan uluslararası ticari faaliyetler küreselleşmenin durağan yapısını tersine çevirmiş ve büyük bir hız kazanmasını sağlamıştır.

Türkiye'de yer alan 55 yaygın, 23 bölgesel, 2 bin 381 yerel olmak üzere toplam da 2 bin 459 gazeteden birçoğu artık en küçük köylere ve kasabalara kadar ulaşabiliyor.

3. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçlarını medya, yazılı, sesli veya görsel yapıtların dağıtımını, yayımını ya da iletişimini sağlayan her türlü teknik olarak algılamak mümkündür. Basın, bilgisayar, videogram, haberleşme uyduları, telli dağıtım mekanizmaları ve hatları, radyo ya da televizyon yayınları ve düşüncenin iletimini sağlayan her türlü kitle iletişim aracını medya sınıfına dahil edebiliriz. Kitle iletişimi de her türde mesajın, az veya çok geniş bir topluluk içinde yayılmasını sağlayan yöntemlerin tümü olarak açıklanmaktadır (Özdemir, 1998: 35).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde bilginin üretilmesi, kullanılması, işlenmesi, saklanması ve transferi dünya ölçeğinde hızlı bir şekilde artmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri, ekonomik birimlerin artan ve çeşitlenen ihtiyaçlarının küresel kaynaklardan karşılanabilmesine ve ticaretin dünya genelinde yaygınlaşmasına olanak sağlamaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki meydana gelen yenilikler başta ekonomik, ve sosyal yaşamın her alanını ve toplumun tüm kesimlerini çeşitli yönlerden etkisi altına

almaktadır. Bu sayede küreselleşmenin gelişimine katkılar yapmaktadır. Bilgi çağı ya da iletişim çağı olarak adlandırılan yüzyılımıza damgasını vuran bu teknolojik gelişmeler, toplumsal bir dönmüşüme de neden olarak iletişim ve bilgi toplumunun zeminini hazırlamıştır.

İletişimin küreselleşmesi ve enformasyon alışverişi sürecinde zaman ve mekan birlikteliğinin bozulması dünyanın yoğunlaşmasına ve yeni kültürel melezliklerin oluşmasına olanak sağlamaktadır. İnsanları artık coğrafi uzaklıkların, diğer bir ifadeyle fiziksel engellerin ayıramayacağı bilinmektedir. Bunun yanında gelişen enformasyon teknolojileri ile birlikte iletişim sürecinde burası, orası ve ötekisi arasındaki yapılan ayrımın anlamsız bir hal aldığı gözlemlenmektedir.

Küreselleşmeyi ortaya çıkaran teknolojik faktörlere baktığımız zaman bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler sonucu iletişim ve bilgi transferi ücretlerinin azaldığını ve bunun yanında da hızının arttığını görmekteyiz. Ayrıca ulaşımın hızı da artarak, ulaşım imkanları çeşitlenmiştir. Bu gelişmeler sonucunda ülkeler arasındaki mesafeler ve ulaşım maliyetleri göreceli olarak azalmıştır. Örneğin; 1945 yılından beri, okyanus ötesi nakliye bedelleri yüzde 50, hava taşımacılığı maliyeti yüzde 80 ve transatlantik telefon bedelleri de yüzde 99 oranında ucuzlamıştır. İnternet ile dünyayı sarmalayan en büyük bilgisayar ağı kurulmuştur. İnternetin ortaya çıkması ve gelişmesiyle de dünyanın çok uzak olan noktaları ile bilgi ve iletişim alışverişi daha da hızlanmış ve kolaylaşmıştır (Acılar ve Aydemir, 2010: 7).

3.1. Televizyon

Küresel kitle kültürünün başlıca örneğini uydu televizyonu oluşturmaktadır. 1980'lere kadar radyo ve televizyon yayıncılığına kamu yararı – ulusal yarar- ilkesi hakim olmuştur. Yayıncılıktan ulusun kamusal ve siyasi hayatına katkıda bulunması ve demokrasinin bütünleyicisi olması beklenilmekteydi. Bu anlayışa hizmet veren kamu kuruluşları, birbirinden kopuk olan vatandaşlara ulusal birlik duygusunun kazandırılmasında, ulusal belleğin yaratılmasında ve aktarılmasında, günlük hayatların soyutlanmış bir biçimde yaşayan insanlarda ortak bir yaşam tarzının ve kültürünün yaratılmasında önemli roller üstlenmişlerdir.

1940'lı yılların sonlarına doğru ABD'de kablolu televizyon kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle 1960'lı yılların ortalarına doğru renkli televizyonun ortaya çıkmasıyla, televizyon insanların en büyük eğlence aracı, bilgi kaynağı ve yan endüstrileriyle önemli bir ekonomik güç haline gelmiştir. Gün geçtikçe önemli değişikliklere uğramış, aşama aşama uzun ekrana, stereo sayısal sese ve yüksek çözünürlüklü görüntüye ulaşmıştır. Televizyon teknolojisindeki gelişme hızla devam etmiş ve televizyonun etkinliğinin ve yaygınlığının çok daha büyük boyutlara varmasını sağlamıştır. 1980'li yıllar, radyo ve televizyon yayıncılığının tüm dünyada yeniden yapılanma dönemini oluşturmuştur. Bu dönemde güçlü verici ve linklerle yayınlar daha geniş alanlara ve kitlere ulaştırılmıştır (Soydan, 2012: 34).

Medyanın en popüler aracının televizyon olduğuna dikkat çeken Zorlu, televizyonun insanların yaşam biçimlerine etkisini şu şekilde açıklamıştır: “*Talkshow, magazin, eğlence türü programlarda, sinema, dizi, müzik, spor, moda dünyasında yıldız olan kişiler ile çok zengin kişilerin lüks tüketime dayalı parıltılı hayatlarını kitlelere özendirerek sunar. Televizyon; böyle kişilerin yaşam biçimleri ve reklamlar ile popülerleştirdiği tüketim kültürüne kitleleri yönlendirmekte, ihtiyaçları olmayan ürünlerin tüketimini teşvik etmektedir*” (Zorlu, 2016: 96).

Televizyon dizileri küresel popüler kültürün sürekli olarak yeniden üretildiği ve pazarlandığı büyük bir pazara dönüşmüştür. Günümüzde hemen hemen her hanede yer alan televizyon bireylerin boş zaman etkinliklerinin büyük bölümünü işgal etmekte ve televizyon dizileri eğlence unsuru olarak bireyler açısından oldukça rağbet görmektedir. Televizyon programlarından, sosyal paylaşım ağlarına kadar çok farklı

iletişim platformu artık farklı kültürlerden bireylerin kendi kültürel değerlerini semboller ve imgeler vasıtasıyla bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde dünyanın farklı bölgelerine iletmesini sağlamıştır.

Küresel bir aygıt olarak popüler kültürün yayılımını kolaylaştıran ve hızlandıran televizyon, kültürel değişime neden olarak küreselleşen toplumsal alanın genişlemesine neden olmaktadır. Türkiye’de 1980 sonrası dönemde televizyon kullanımının artmasına bağlı olarak küresel kültür kodların toplumsal süreçlere büyük bir hızla viral etki yarattığı görülmektedir. Özel televizyon kanallarının kurulması, program çeşitliliği ve yayın teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte bireylerin küreselleştirmeyi alımlama ve içselleştirme süreci hızlanmıştır. Bu durum özgün kültürlerin her alanında olduğu gibi aile yapılarında da büyük değişim ve dönüşümlere yol açmıştır (Elitaş ve Keskin, 2016: 558).

Kültürel kitle, televizyonda, radyoda sinemada, tiyatrodada, yayınevlerinde, reklam ve iletişim sanayilerinde vb. çalışan ciddi kültürel ürünlerin alımlanması sürecini hazırlayıp etkileyen ve kitle kültürünün daha geniş izleyiciler topluluğu için popüler malzemeleri üreten milyonlarca insandan oluşur. Öte yandan televizyon kullanımının yaygınlaşmasına bir tür biçimlendirici rol atfetmek çok zor. Televizyon geç kapitalizm döneminin bir ürünüdür ve bu niteliği ile bir tüketimcilik kültürünün teşviki bağlamında ele alınmalıdır (Harvey, 2014: 79).

3.2. Radyo

İletişimin küreselleşmesinin başlangıcı 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarındaki üç önemli gelişmeye bakarak incelenebilir: Birincisi, Avrupa’nın sömürgeci güçleri tarafından su altı kablo sistemlerinin geliştirilmesi. İkincisi, uluslararası haber ajanslarının ortaya çıkışı ve dünyayı kendilerine mahsus çalışma alanlarına bölmeleri sonuncusu da elektro manyetik tayfların tahsisıyla ilgilenen uluslararası kuruluşların oluşturulması. İletişimin küreselleşmesinin kökleri 19. Yüzyılın ortalarına dek takip edilebilirse de bu süreç, öncelikli olarak 20. yüzyılın bir olgusudur. Yirminci yüzyıl, iletişim kanallarının ve bilgi yayılımının çoğalmasına tanık oldu diyebiliriz.

Radyo ve televizyon yayıncılığı sistemlerinin dünya çapında hızlı gelişimi, sürecin önemli bir parçası olmasına rağmen tek boyutlu değildi. İletişimin küreselleşmesi aynı zamanda bazılarını diğerlerinden çok yarayan ve dünyanın bazı yerlerini küresel iletişim şebekelerinin içine diğerlerinden daha çabuk çeken, idare edilen ve eşitsiz bir süreç oldu (Bingül ve Karaca, 2014:194).

Dünyada radyo yayınlarının küresel bir hale 1920’lerde kısa-dalga bandın gelişmesi ile olmuştur. Dünya da ilk radyo yayınlarına 1920’li yıllardan itibaren başlanmıştır. Radyo yayınları, radyo dalgalarının bulunması ile gerçekleşmiştir.

İngiliz James Clerk Maxwell, 1860-1864 tarihlerinde yaptığı çalışmalarda elektromanyetik dalgaların varlığını ve bu dalgaların sesi aktarabileceği ile ilgili kuramlar ortaya koymuştur. Hertz 1880’lerde sesin elektromanyetik dalgalar aracılığıyla boşlukta yayıldığını ve bunun özel araçlar yolu ile tekrar sese dönüştürülebileceğini kanıtlamıştır. Bu buluşun insanların yararına kullanılması ise Marconi sayesinde olmuştur. Marconi, yayınlama yolu ile ilk insan sesinin gönderilmesi deneyini 1895 yılında gerçekleştirmiştir ve radyo ve radyo yayınlarının gelişiminin önü açılmıştır (Soydan, 2012: 31).

Radyonun en önemli avantajı, televizyonculukta büyük maliyetlerle oluşturulan sahnelerin radyo ses, müzik ve efektle çok ucuz maalediliyor olmasıdır. Radyonun diğer avantajı ise transistörlü radyonun gittikçe küçülen boyutlarıyla, yaşamın her alanına nüfus etmesi sebebiyle popüler bir araç haline gelmesidir. Bu da radyonun dünyanın her yerinde insana ulaşmasını kolaylaştırmış ve radyo dünyanın en ücra köşesine bile

girmiştir.

Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre Türkiye’de 36 ulusal, 100 bölgesel ve 951 tane de yerel radyo kanalı bulunmaktadır (www.medyaradar.com). Artık günümüzde dünyanın birçok yerinde radyo ve televizyonun girmediği ev yok denecek kadar azdır. Bu da bize dünyanın artık bilinmeyen ya da keşfedilmeyen yerlerinin kalmadığını ve iletişim teknolojileri sayesinde her yerin keşfedildiğini ve hızla gelişen teknoloji sayesinde dünyanın küreselleştiğini göstermektedir diyebiliriz.

3.3. İnternet

Bilgisayarların ağlarla birbirlerine bağlanarak çok miktarda verinin toplandığı, işlenebildiği ve iletilebildiği bu dönemde yani içinde yaşamış olduğumuz bu dönemde hızlı ve etkili iletişim, veri tabanlarına erişim imkanı, ağ üzerinden etkileşimli bilgi alışverişi olanaklarını ve bunun yanında iletişimi teknoloji ve ulaşım alanındaki gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Böylece dünyanın küçülüp her yerinin birbirine çok yakın bir yer olmasını sağlamıştır.

Bilgisayar teknolojilerinin getirdiği olanaklarla bilgi çağını yaşadığımız içinde bulunduğumuz bu dönemde bilgi çağının başlangıcının matbaanın icadına kadar gittiği belirtilmektedir (Postman, 2006’dan akt. Şahin, 2018:50).

İnternet ile diğer bilgi iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler, iletişimde ve ulaşımında bilgiye ulaşma da daha önce hayal dahi edilemeyecek bir hıza olanak tanımaya başlamıştır. Bilgi, ulaşım ve iletişim olanaklarında yaşanan değişimler ve gelişmeler sonucunda teknolojilerin fiyatları düştüğü gibi kullanıcı sayısı çoğalmış ve internete bağlantı olanakları artmıştır. Artık dünyanın her yerinden internete bağlanılır olmuştur. Günümüzde internete servis sağlayıcıları ile kablo vasıtasıyla bağlandığı gibi, cep telefonları, uydu ve gittikçe yaygınlaşan 3G, 3,5G, 4G ve son olarak ta 4,5G teknolojisi ile kablosuz olarak neredeyse her yerden bağlanmak mümkündür (Acılar ve Aydemir, 2010: 8).

Dijital In 2018’in verilerine göre dünya da toplam 4.02 milyar insan internet kullanıcıdır ve bu sayı dünya nüfusunun %53’üne tekabül etmektedir. Yani dünya nüfusunu yarısından fazlası interneti aktif olarak kullanmaktadır. Bu da iletişim ve teknolojiye ki devrim niteliğindeki gelişmeler sayesinde olmuştur. Bu sayı da dünyadaki her yerin birbirine yaklaştığını ve fiziki olarak herhangi bir uzaklığın bulunmadığı anlaşılmaktadır. 2018 yılı verilerine göre Türkiye’de ise 54.3 milyon insan internet kullanıcıdır. McLuhan’ın da belirttiği gibi iletişim ve teknoloji deki gelişmeler ve ilerlemeler neticesinde dünya bir “küresel köy” e dönüşmüş durumdadır.

Küreselleşme süreci, kuşkusuz sınırsız iletişimin yeni mecrası olan interneti de etkilemiştir. Gazeteyle başlayan, radyo ve televizyonla sınırları aşan kitle haberciliği, internetle birlikte çok hızlı bir ivme kazanmıştır. Zaman, kapsam ve hız sınırı bulunmayan internet, klasik mecralardan daha etkili bir şekilde evrensel kültürün yaygınlaşmasına olanak sağlamıştır (Soydan,2012: 48).

Günümüzde sırdan bir vatandaşın sadece kolundaki saatte yer alan bilgisayar teknolojisinin, 1961 yılından önce dünya da tüm bilgisayar teknolojilerinden daha çok olduğunu, bu teknolojilerin 30 yıl öncesine göre 8 bin kez daha ucuz olduğunu ifade etmektedir. Teknolojinin gün geçtikçe ucuzlaması, yani bir evde birden çok televizyon, bilgisayar ya da telefonun yer almasıyla sonuçlanmıştır (Şahin,2018: 53).

Bugün anında iletişimin küresel ölçekte mümkün olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Örneğin internetin küresel bir kültür yarattığı bilinmektedir, İnternetle birlikte kadın erkek eşitliği, özgür konuşma hakkı, hükümete demokratik katılım, tüketim yoluyla zevk almak gibi değerlerin benimsenmesi daha da kolaylaşmıştır (Tezcan,

2010: 212).

Diğer yandan, bankacılık alanındaki çevrimiçi sitemlerin yani online sistemlerin de internet sayesinde para transferi dünya ölçeğinde anında gerçekleşmektedir. Online sistem sayesinde döviz, hisse, senet gibi yatırım araçlarının bir ülkeden anında diğerine aktarım yapılabilmesi ulusal ekonomiler için çok önemli hale gelmiştir.

4. Medyanın Küreselleşmesi

Küreselleşme ile birlikte birçok şey değişime uğramıştır. Medyanın küreselleşmesi insanların üzerinde küreselleştirici duygular doğurur. Bu etki ilk olarak kitlelere yönelik gazetelerin yayınlanmaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin medya ve medyanın küreselleşme üzerindeki etkileri, medya sektöründe yaşanan küreselleşme ve bu sürecin toplumsal yaşamda yarattığı etkiler konuyu iletişim bilimlerinin de önemli tartışma başlıklarından biri haline getirmiştir. Küreselleşme sürecinde medyanın kritik bir role sahip olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Bu rol esas olarak 1980'lerden sonra bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin ve aynı dönemde medya sahipliğinde yaşanan yoğunlaşmanın küreselleşmeyi hem mümkün kılan hem de hızlandıran bir etki yapmış olmasından kaynaklanmaktadır (Varol, 2017: 402).

Medya ve iletişim sistemlerindeki küreselleşmenin kökenleri yüzyıllar öncesine uzansa da esas olarak 20. yüzyılda gerçekleştiği söylenebilir. Zira Thompson'ın (1995) deyişiyle, bilgi ve iletişimin küresel ölçekte akışının düzenlenmesi ve toplumsal hayatın yaygın bir özelliği olması 20. yüzyılda gerçekleşmiştir. Bu yüzyılda iletişim kanalı ve bilgi yayılımında eş benzeri görülmemiş bir artış yaşanmıştır. Radyo ve televizyon yayınının bütün dünyada hızla gelişmesi de bu sürece önemli bir katkı yapmıştır.

1980'lerden itibaren yayıncılık alanında kamu yararı ilkesi yerine karlılık ilkesine bırakmıştır. Serbest piyasa anlayışının gelişmesi ve buna paralel olarak kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi uydu teknolojisindeki gelişmelerin sınır ötesi yayıncılığı doğurması, teknolojilerin yerel yayıncılığı mümkün kılacak ölçüde ucuzlanması, yerel ve kültürel farklılık haklarının gündeme gelmesi ve somut kazanımlar sağlanması, yayıncılık ilkesinin değişmesinde ekonomik, hukuki ve teknolojik alanlarda ilk akla gelebilecek etkenlerdir. Artık yayıncılık alanında ulusal kültürü ve ulusal kimliği güçlendirme beklentisine, medya piyasasının karlılığını ve gelişimini engelleyecek faktör olarak bakılmaktadır. Medya şirketlerinin kar oranı ulaşmış olduğu izler kitleye doğrudan orantılı olduğu için yayınların hem coğrafi olarak hem de yoğunlaşması hedeflenmektedir. Bu nedenle ulusal toplulukların eski sınırları ve engellerinin yıkılması artık zorunludur ve bu sınırlar, ticari stratejinin yeniden örgütlenmesinin önündeki keyfi ve irrasyonel engeller olarak görülmektedir. Medyanın bu şekilde ulusal sınırları aşarak küreselleşmesi kısa bir süre içerisinde şu sonuçları doğurmuştur (Özyurt, 2017: 136).

- 1) Tüketim ve kitle kültürünün yayılması
- 2) Kültür emperyalizmi endişesi
- 3) Yaşam tarzlarının küreselleşmesi
- 4) Ulusal kültür ve kimliğin zayıflaması
- 5) Küresel sorunlardan haberdar olma ve küresel bilinç
- 6) Uzak yerlerle haberleşmenin kolaylaşması ile yeniden yerelleşme

Uydu yayıncılığının başlamasıyla birlikte, yayıncılıkta kamu hizmeti anlayışı bir anda tarihe aykırı hale gelerek yerini karlılık anlayışına bırakmıştır. Uydu televizyonculuğu sınırsal engelin ardından dil engelini de aşmak için görsel temsili ön plana çıkartmıştır. Stuart Hall'a göre küresel kitle kültürünün en belirgin özel-

likleri ; batı merkezli oluşu, dilinin İngilizce olması, e kendine özgü türdeşleştirme biçimi ne sahip olmasıdır. Batı merkezlilik, iletişim alanındaki teknolojinin, sermayesinin , istihdam edilen emeğin batılı olmasını ve imajların batılı toplumların öyküleri ve görseelliği üzerinde yoğunlaşmasını ifade eder. Küresel kitle kültürü, siyasal amaçlar üzerine değil ekonomik amaçlar üzerine temellendirildiği için yeni reklamcılık, batılı halklara egzotiklik duygusu yaşatır. Durum böyle olunca insanlarda kendilerini bir grubun üyesi yapmak için gruba özgü elbiseleri giymek, gruba özgü televizyon programları ve filmleri izlemek ve tartışmak gibi şeyler yapmak dışında herhangi bir şey yapmak gerekmez ben/biz artık o gurubun üyesi olduk, gibi düşünceye kapılabilmektedirler.

5. İletişimin Alanında Yaşanan Gelişmeler

Küreselleşme olgusunun en somut etkisini iletişim sektöründe görmek mümkündür. Gelişmiş ve merkezleşmiş iletişim ve iletişim ağları her yere ve topluma ve aynı zamandan her insana ulaşabilmektedir (Ayhan, 2003: 87). Küresel bilinci bir kültürün, diğer kültürleri, dünyanın ekonomik, toplumsal, ekolojik sorunlarını değerlendirilmesi olarak tanımlarsak küreselleşmenin temelinde iletişimin olduğunu söyleyebiliriz. McLuhan'ın "küresel köy" kavramından yola çıkarak yapılan tanımlama küresel topluluk fikrini pekiştirmeye yönelik medya girişimlerine tanıklık eder.

Küreselleşmenin gerisinde bilgi, işlem, iletişim vb. alanlarındaki teknolojik gelişmeler ve üretim örgütlenmesindeki çok önemli değişimler bulunmaktadır. İletişimin küreselleşmesi yeni bir olgu değildir. Zihinlerin aydınlatılması yoluyla değerlerin evrenselleştirilmesini savunan aydınlanma düşüncesine kadar uzanmaktadır. 21. yüzyıldaki küresel iletişimin köklerinin 18 ve 19. yüzyıllardaki mekanik teknolojik yeniliklere kadar uzatılabileceğini bilinmektedir. Bu yenilikler esas olarak 1837'de telgrafın icadıyla başlamış, posta hizmetlerini, sınır ötesi telefon ve radyo iletişimini ve Avrupa'daki modern kitle gazetelerini içermiştir. İletişimin küreselleşmesinde dönüm noktasını oluşturan şey ise mesajların elektromanyetik dalgalar üzerinden iletilebilmesini mümkün kılan teknolojilerin geliştirilmesi olmuştur. 19. yüzyılda Reuters gibi uluslararası haber ajanslarının ortaya çıkması, küresel kodlama sisteminin geliştirilmesine giden yolu açmıştır. Ancak, 1960'ta ilk senkron uyduların uygulamaya konması ve elektromanyetik iletimle birlikte iletişim tam olarak küreselleşmiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında bilginin sayısallaştırılmasıyla birlikte bilgisayar, internet ve cep telefonları günlük yaşamdaki yerini alarak binlerce kilometre uzaktaki kişilerin saniyeler içinde iletişim kurabilmesini mümkün kılmıştır. Yine iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde, bilgisayar kullanıcıları bireysel medya ürünü oluşturma ve sosyal medya platformlarında dünyanın uzak noktasındaki kişi ve gruplarla iletişim kurma imkânına sahip olmuştur. Yeni iletişim teknolojilerinin küreselleşme sürecine önemli bir katkısı da iletişim maliyetlerini düşürmesi olmuştur. Birleşmiş Milletler'in 1999 İnsani Kalkınma Raporu'na göre, 1945 - 1990 yılları arasında okyanus ötesi nakliye bedelleri yüzde 50, hava taşımacılığı maliyetleri yüzde 80 ve transatlantik telefon 405 Medyanın küreselleşmesi: neden-sonuç ekseninde bir değerlendirme bedelleri de yüzde 99 oranında gerilemiştir (Bozkurt, 2000: 338).

Elektronik ve telsiz sistemleriyle yapılan iletişim, kültürel sınırların bölgesel özelliğini ortadan kaldırmıştır. İmge akışı sınırlardan duraksamadan geçmektedir. Bu akışım yönü büyük ölçüde merkezden çevreye doğru olduğu için emperyalizmin çöktüğü 1960'lı yıllarda yeni emperyalizmden veya kültür emperyalizmi'nden söz edilmeye başlanmıştır. (Tomlinson, 1999'dan akt. Özyurt, 2017: 84).

Özellikle 1980'li yıllardan itibaren enformasyon teknolojilerinin yaygınlık kazanması, dünya da mesafe kavramının eski anlamını ortadan kaldırmıştır. Bu durum küreselleşme bağlamında belki de ilk etkisini iletişim ve finans piyasalarında hissettirmekle, bu etki günümüzde çok daha geniş alana yayılmaktadır. Teknoloji,

küreselleşme sürecinde yeterli koşul değildir. Ancak olmazsa olmaz koşuldur. Günümüzde olağanüstü bir hızla ucuzlayarak yaygınlık kazanan enformasyon teknolojileri, uluslararasıdaki değişim/erişim sürecinde küresel dönüşümü hızlandırmaktadır. Nitekim 1945 yılından beri, okyanus ötesi nakliye bedelleri yüzde 50, hava taşımacılığı maliyetleri yüzde 80 ve transatlantik telefon bedelleri de yüzde 99 oranında gerilemiştir. Bu gerileme coğrafi olarak uzaklığı ortadan kaldıran gelişmelerdir (Bozkurt, 2000: 115).

İletişim alanındaki gelişmelerle birlikte yaklaşık bir asır önce ses ve yaklaşık olarak ta 500 yıl önce görüntü dünyanın bir ucundan diğer ucuna anında ve saniyede nakledilemeye başlamıştır. 1960'lı yıllarda Marshall McLuhan, bu gelişmeler sonucunda dünyanın küresel bir köye dönüştüğünü belirtmiştir. Küreselleşmeyle birlikte uzak yerleşimler ve yerelliklerde birbirlerine bağlanmışlardır. Küresel uzam bir akışlar uzamıdır ve elektronik uzamıdır. Merkezi yoktur. Günlük gazetelerin yayınlanmaya başlaması da küreselleşmeye ilgili önemli sayılabilecek kültür alanındaki gelişmelerdir. (Bozkurt, 2000: 115-116)

Manuel Castells, iletişim araçlarının kültürel dönüşümde oynadığı rolün önemine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda içeriklerin ışık hızıyla iletilmesi bir kültür devrimi yaratmaktadır. Günümüz medya sisteminde, dijitalde simülasyon ve metin, resim, dil, müzik, ton ve diğerlerinde ikili bir iç içe geçme gözlenmektedir. Eşzamanlılık ve bir aradalığın yeni bir formu oluşmaktadır. İletişim teknolojilerinin rolü, yeniden üretim ve yayılmadan, toplum ile yeni medya endüstrisi arasında düzenleyici medya mantığı ile ortak bir yanı bulunmayan katılımcı bir ilişkiye yönelmektedir. Yeni ilişki ve etkileşim yapısı, kamuoyunun hibrit medyaya katılımını değiştirmektedir. Çeşitlendirme ve kombinasyon kavramları, bir yandan ayrık bir birlik oluşturmakta diğer yandan ise, kültürler arasında düzenli ve sürekli uyum ve karışma süreçlerini vurgulamaktadır Bu çerçevede küreselleşme sürecinde birleşen ve hibritleşen medya teknolojisinin standartlaşmış kitlesel medya ürünleri ile yerel toplumsal kültürlere etkisi bir yandan hibritleştirici bir özellik içermekte diğer yandan ise, egemen kültürler karşı direnme potansiyelini de içinde barındırmaktadır. Aynı zamanda küresel kitle kültürü, kültürel üretimin modern araçlarının televizyon, sinema, sosyal paylaşım ağları ve dijital platformların egemenliğindedir. Bu iletişimsel zenginlik sayesinde farklı kültürler siber uzamlarda karşılaşmakta ve homojenleşmektedir (Kürkçü, 2010: 5).

Bunun yanında İletişim, ulaşım ve denetleme teknolojisinin giderek geliştiği bilgi akışının tek merkezden denetlenip işlenebilme olanağını yaratan günümüz teknolojilerini entegrasyonların sınırlarını neredeyse coğrafi kıtalar boyutuna ulaştırmakta olup, bu teknolojilerdeki gelişim eğiliminin bu hızla sürmesi, halinde küreselleşme dinamiklerinin tüm dünyayı kapsayacak bir boyuta ulaşması zorunlu ve beklenen bir gelişmedir (Bozkurt, 2000: 115).

6. Teknoloji Alanında Yaşanan Gelişmeler

Küreselleşme sürecinde teknolojik gelişmeler etkileşimin ve değişimin derecesini ve yaygınlığını hızla arttırmaktadır. Teknolojik gelişmeye bağlı olarak özellikle iletişim ve ulaşım maliyetlerinin süratle azalması, bilgiyi özgürleştirerek paylaşımını kolaylaştırırken küreselleşme sürecinin etkilerini farklılaştırmakta ve büyütmektedir.

Örneğin, ilk ticari uydu 1969 yılında uzaya fırlatılırken, bugün dünyanın değişik bölgelerine bilgi taşıyarak hizmet veren 200'den fazla uydu bulunmaktadır. Yine 1950'lerin sonlarına kadar Atlantik'i ve Pasifik'i tamamen geçen tek bir iletişim kablosu bulunmazken, bugün kabloların sayısı bir milyonu aşmaktadır. 2000'li yıllara gelindiğinde küreselleşme internet teknolojisi, uydu iletişimi, dijital dünya ve e-devlet kavramlarıyla, 1990'lı yıllarda taşıdığı vizyonu pekiştirmiştir. Hisse senetleri, hazine bonoları, döviz işlemleri, mal ve hizmet dolaşımı, bankacılık ve borsa işlemleri; fiili finans piyasaları yerine artık elektronik piyasalarda

ve bankacılık ortamında gerçekleşmektedir. Bu anlamda küreselleşme; ulusal pazarların ve teknolojilerin birleştiği; uluslararası ticaretin yerini e-ticaret'e bıraktığı; ulus devletin e-devlete yetki aktardığı; her türlü mal, hizmet ve kalifiye insan gücünün rekabet koşullarını sağlayacak düzeyde standartları yakalamak zorunda olduğu; kamu yönetimi ve siyaset kurumu açısından kendine özgü davranış kalıplarının yaratıldığı bir sürece dönüşmüştür (Aydemir ve Kaya, 2007: 278).

Özellikle 1980'li yıllardan başlayarak bilgi iletişim teknolojilerinde gerçekleşen baş döndürücü hız, uluslararası etkileşimi yoğunlaştırarak küreselleşmenin hız kazanmasına yol açmıştır. Bu nedenle teknolojik faktörler, küreselleşmeyi ortaya çıkaran etkenlerden biridir. Özellikle Avrupa'da büyük kentlerin birbirine dev demiryolu projeleriyle bağlanması, teknolojinin küreselleşme üzerindeki etkisine verilecek somut bir örnek olarak dikkat çekmektedir.

Günümüzde küreselleşme kavramıyla ilişkilendirilen süreçler her ne kadar bazı kesintilere uğramışsa da, kavram olarak gelişim sürecini birkaç yüzyıldır devam ettirmektedir. Bilgi akışının hızlanması ve insanların artık kendilerinden binlerce kilometre uzakta gelişen olayları anında öğrenebilmesi bunun en önemli göstergelerinden biridir.

Bir anlamda yeryüzünün küçülmeye başlaması olarak da nitelendirebileceğimiz küreselleşmenin tam olarak hangi tarihte ortaya çıktığı kesin olarak bilinmemektedir. Fakat bununla birlikte insanların 16. yüzyılda deniz yoluyla dünyayı dolaşmaya ve gezmeye başlaması beraberinde sermaye, mal ve hizmetlerin de dünya genelinde yaygınlaşmasını sağlamıştır. Özellikle coğrafi keşiflerle beraber küreselleşmenin hız kazanmasıyla yeni kıtaların keşfedilmesi ve o güne değin varlığından bile haberdar olmadığımız topluluklarla ve devletlerle iletişim kurmamızı, ticari, teknolojik ve daha birçok açıdan toplumların ve insanların dışa açılmasını gerektirmiştir.

Dünya üzerinde esen değişim rüzgarı kendisine katılanları beraberinde götürmekte geride kalanları ise dışlamaktadır. Bir yanda teknolojik devrim sayesinde haberleşme ortaya çıkmıştır diğer yanda ise ekonomik alanda gerçekleşmiştir. Bu iki önemli olgu sonucunda dünyadaki ideolojik kutuplar şekillenmekte ve dünya küresel bir köy haline dönmektedir.

Küreselleşme süreci, günümüzde artı enformasyon akışındaki gelişmelerle birlikte yayılım hızında son noktaya erişmiştir. Bilgisayarların günümüzde her eve girebilmesi ve enformasyon neredeyse ışık hızıyla bu evlere ulaşması sonucunda neticesinde ve bu durum da küreselleşme toplumları içine aldığı gibi bireyleri de etkisi içine almıştır.

Küreselleşmenin dünya çapında etkili olabilmesinin en önemli nedenlerinden biri de iletişim ve teknolojik alanlardaki yaşanan gelişme ve ilerlemedir. Teknolojik gelişmeler bireyler üzerinde sözcükler gibi metafor etkiler yaratmıştır. Özellikle bireylere doğrudan ulaşmayı hedefleyen iletişim alanındaki gelişmeler bu etkiyi daha hızlı bir şekilde ortaya koymuşlardır (Yılmaz, 2013: 242).

İnsanların tek bir dünya içerisinde yaşaması, bireylerin, grupların ve ulusların birbirlerine bağımlı olmasını ifade etmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki patlama, küreselleşmeyi kolaylaştıran etmenlerdir. Bilgi teknolojileri ile dünyanın her tarafındaki insanlarla iletişim olanakları artmış ve uzak yerlerdeki insanlar ve yaşanan olaylar hakkında bilgi akışı kolaylaşmıştır. Hemen hemen her gün küresel medya haberler, görüntüler, bilgiyi insanların evlerine getirmekte, onları sürekli olarak dış dünyaya bağımlı yapmaktadır (Tezcan, 2010: 212).

Kitle toplumlarında, iletişim olgusu kitle kültürünün taşıyıcıları olan kitle iletişim araçları tarafından

belirlenmektedir. Bilginin ve enformasyon teknolojilerinin gelişmesi ile toplum enformasyon toplumunun özelliklerine sahip olmaya başlamıştır. Küreselleşme farklı tarihlerin ve kültürlerin deneyimlerinin üst üste gelmesi olarak değerlendirilmektedir. Toplumlar küreselleşirken, bireyler farklılaşmakta ve modern dünyaya dahil olmaktadır. Kitle iletişim araçları tarafından zaman ve mekanın tek bir çerçevede kullanılması ve coğrafyanın öneminin azalması dünyanın her tarafında geçerli olan bir süreçtir. Kitle iletişim araçları küresel köy olarak adlandırılan olgunun gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Kitle iletişimi, günümüzün önemli olgularındandır. Üretim teknolojisindeki yaşanan gelişmeler ve endüstri toplumuna geçiş ile birlikte, insanlar karmaşıklaşan ve dikey işbölümüne dayanan toplumsal ilişkiler içerisine girmekte ve kitlesel tüketime yönelmektedirler. Üretim teknolojisinin son yıllarda getirdiği büyük gelişim, kitle iletişim araçlarında da görülmekte ve bu araçlar toplumsal değişimde önemli roller oynamaktadırlar. Modern kitle iletişim araçlarıyla birlikte, geniş kitleleri kapsayan bir toplumsal iletişim biçiminden bahsedilmektedir. Kısaca günümüzün kitle toplumları için söz konusu iletişim, bu amaçla geliştirilmiş kitle iletişim araçları ile gerçekleştirilmektedir (Sevsay, 1993: 149).

Günümüzde kitle iletişim sürecine baktığımız zaman, kitle iletişim araçlarının üç tane çok önemli özelliği olduğu görülmektedir: kurumsallaşma, tekelleşme ve yabancılaşma olarak sayabiliriz (Sevsay, 1993: 150).

Kitle iletişim araçları, kitlesel tüketimin yaygınlaşmasına yaptığı katkı oranında, kişisel kimliklerin biçimlenmesinde ve hayat tarzlarının oluşumunda etkili olur. Tüketim, bireysel farklılıkların ve tercihlerin en fazla hissedildiği alandır. İnsanları tükettikleri şeyler ve bunları aldıkları yerler onların kimliklerini ele verir. Reklam sadece belli bir malın pazara sunulmasını sağlamaz, aynı zamanda belli bir hayat tarzının yaygınlaşmasına da katkıda bulunur. Çünkü malın sunulmasıyla birlikte, o malın tüketileceği yaşam biçimini de sembolize edilmiş olur. Bauman'ın da söylediği gibi reklamların satışa sunduğu şey, sadece ürünün kullanım değeri değildir. Aynı zamanda onun ayrılmaz parçası olan bir hayat tarzının simgesel anlamıdır. Farklı reklamların sunduğu, farklı simgesel anlamlar, kimlik arayışında olan bireylere seçme ve katılma imkanı sunar.

Giddens' in ifadesiyle iletişim ve ulaşım araçları, bir taraftan yerelliğin ve akrabalığın çözülmesine yol açarken diğer taraftan uzak olan yakın akrabaları ziyaret etmeyi kolaylaştırarak veya onlarla iletişim ortamlarında eşzamanlı olarak görüşme imkanı vererek yeniden yerleştirme için olanak sağlar.

Sinema filmleri her kültür mekanının da farklı farklı yorumlamıyor olsa bile, bugün ABD filmlerinin izlenme oranlarının tüm dünyada yüksek olması ABD kültürünün küresel akışkanlığının boyutlarını gösterir. Bu filmlerin izlenmiş olduğu bir orta Afrika ülkesinin küresel kültür içindeki konumu yorumlayıcı ya da okuyucu olmaktan ileriye gidemeyecektir. Bu tek yönlü akı devam ettiği sürece büyük ihtimalle izleyici toplumların yorumlama gücünde bir zayıflama ve merkez lehine bir kültürlenme gerçekleşecektir.

Simgelerin elektronik ortamlardaki nakli ise radyo, televizyon, internet ve online örneklerinde olduğu gibi, zaman ve mekanı tamamen ortadan kaldırmıştır. İletişim alanında zamanın ve mekanın ortadan kalması 1840'lı yıllara kadar geriye gider. Bu tarihte telgrafın bulunması ile, belli bir yerde hazır bulunanlar ile orada bulunmayalar arasında yeni bir ilişkiler biçimi başlar.

İletişim imkanlarının gelişmesi, üst kültürün bir ulusal kültüre dönüşmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Ulusçuluk kuramcıları, etnik dillerin yanı sıra, ikincil bir dil olarak ulusal dilin yani ana dilin benimsenmesinde ve bir dil içerisindeki lehçeler ile ağızların gerilemesinde basılı iletişim ve kültür araçları gazete ve romanın önemli katkıları olduğunu vurgularlar. 20. Yüzyılın önemli iletişim araçları arasında yer alan radyo ve televizyon ise özellikle kamu yararı ilkesine göre yayınlarını devam ettirdiği sürece önemli bir

yaygın eğitim ve kimlikleştirme aracı haline gelmiştir.

Küreselleşme sürecinin yoğunlaşmasıyla birlikte, uluslar sınırlarını kültürel akışlara karşı eskisi gibi sıkı bir biçimde koruyamaz olmuştur. Elektronik yayıncılık ve uydu yayıncılığıyla bilim ve sanat alanlarında ulus ötesi değer ve standartların yaygınlaşması ulusal kültürü zayıflatarak yeni kültürel kimliklerin oluşmasına neden olmuştur.

Kitle iletişim yayıncılığının maliyetlerinin yerel yayıncılık yapmaya elverecek kadar ucuzlaması, ulus ötesi kültürel oluşumlara yerel planda gösterilen tepkiler, ulusal politikacıların kültürel bütünleşmenin sağlanmasında belli etnik kimlikleri eksen olarak, geleneksel kültüre karşı farklı tutumlar sergilediklerinin giderek daha fazla farkına varılması, ideolojilerin zayıflaması ve buna bağlı olarak ta kitleleri muğlak çıkarlar etrafında bir araya getiren siyasi partilerin çekim gücünü kaybetmesi ulusak kalkınmaya olan inancın zayıflaması ve devletin sorunların çözücü özelliğini kaybetmesi, ulus-altı kültüre ve kimliklere yönelimi artırmıştır.

Elektronik medya yazılı medyaya oranla topluluk bilincinin yani kolektif kimliklerin gelişimine daha fazla katkıda bulunmaktadır. Her iki iletişim ortamı arasında temel farklılıklar vardır: Yazı, okudukları metni anlamaları için insanları yalnızlaştırırken; radyo dinlemek ve televizyon izlemek, insanların hem gerçek mekanlarda hem de hayali mekanlarda birlikte gerçekleştirebilecekleri eylemlerdir. Benedict Anderson'un ifadesi ile ,18 yüzyıldan günümüze kadar roman, gazete, dergiler ulusal dillerin ile kültürlerin ve kimliklerin oluşumuna önemli katılarda bulunmuşlardır. Gazetenin tüm okuyucular tarafından aynı gün içinde tüketilmesi Anderson'un deyimi ile olağan üstü bir kitlesel ayındır (Anderson, 1996'dan akt. Özyurt, 2017: 135). 20. Yüzyılda radyo ve televizyon hem bu kitlesel ayini anlık hale getirmiş hem de ulusun tüm üyelerini kapsayacak ölçüde ayine katılan kitleyi büyütüştür.

Küresel iletişimin diğer önemli aracı internettir. İnternet, sağlamış olduğu ucuz ve kişisel iletişim olanağı sayesinde bir özgürlük mekanı olarak algılanmaktadır. İnternet aracılığıyla sınır ötesi kontrolsüz, gardiyansız bir iletişim kurabilme imkanı devletin içeride uyguladığı baskı politikalarından tüm dünyanın haberdar edilmesinin ve uluslararası kamuoyunun bu devletin yanlış uygulamalarına karşı tepkilere tepkilerinin yollarını açar. Örnek: 1996 da Sırbistan da demokrasi yanlısı yayın yapan radio b92'nin Miloseviç tarafından kapatılmasının ardından, radyo çalışanları yayınlarını internet üzerinden yaparak seslerini dünyanın dört bir yanına ulaştırdılar.

Siber yayına başlanmasından kısa bir süre sonra uluslararası baskılar sonucunda radio b92'nin yayınları serbest bırakıldı. Bu olay internet aracılığıyla her türlü baskılara direnilebileceği tam bir özgür iletişim imkanına kavuşulduğu anlamına gelmemektedir. Bugün hemen hemen tüm ülkeler internet üzerinden gerçekleştirilen enformasyon akışını kontrol etmenin yollarını aramaktadır. Suudi Arabistan kendilerince zararlı gördükleri girişleri engelleyecek bir kontrol sistemi geliştirene kadar ülkesinde internet kullanımını serbest bırakmamıştır. İran internet sitelerinde aynı anda sadece iki kişinin iletişim kurabilmesine izin veren bir denetim mekanizması geliştirmiştir (Özyurt, 2017: 141).

Küreselleşme sürecinde sınır ötesi iletişim, uluslararası siyasal baskılar ve göç gibi olgular yaşadığımız yerin bize ait olmadığını ve bizim kontrolümüzde olmadığını düşüncesini vererek kimliklerin yerelleşmesine yol açmakta. Küreselleşme dünyayı algılayış biçimimizi değiştirerek mekana bağımlı ve mekandan bağımsız kimlikler yaratır. Kimliklerin istikrarlı ve sabit referans olduğu bir dünyadan, bütün kimliklerin kuşatıldığı ve tehdit altında olduğu bir dünyaya doğru yol almaktayız.

Teknolojik ve iletişim alanındaki devrimler bireylerin, toplumların, kültürlerin birbirini tanınması

ve birbiriyle olan etkileşimini arttırması açısından son derece önemlidir. Böylelikle birbirleriyle etkileşim içinde olan insanlar hangi alanda olursa olsun ortak bir paydada buluşabilmektedirler. Bu anlamda ise ortaya küresel çapta yerelliklerin birleşimiyle yeni bir bilgi birikimi ve kültür çıkmaktadır.

İngiltere ve Japonya’da yaşanan şu olaylar küreselleşmenin geldiği boyutları gözler önüne sermektedir. İletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeden yararlanılarak İngiltere’deki liman işçileri grevini elektronik posta ve internet web sayfası yoluyla büyük bir uluslararası destek sağlanmıştır. Benzer bir uygulamaya Japon lastik üretim grubu Bridgestone/firestone şirketinin ücret kesintileri ve çalışma koşullarının kötüleşmesi nedeniyle greve giden 2300 kişinin bir bölümünün işten çıkartılması bir bölümünün yerini değiştirmesi üzerine başvurulmuştur. Bu örnekte Uluslararası Kimya, Enerji, maden ve Genel İşçiler Sendikalar Federasyonunu- ICEM web sitesindeki adresleri ve şirket yönetiminin elektronik posta kutusunu ve Amerika Birleşik Çelik İşçileri Sendikası’na vererek “ siber grev” gerçekleştirmesine yardımcı olmuştur (Bozkurt, 2000: 149).

Değişimin hızlı gelişimi en çok teknolojiye göz çarpar. Gelişmekte olan ulusların çoğu telekomünikasyon, bilgisayar elektronik ve televizyon gibi gelişmelerden etkilenmektedirler. Her tip ve büyüklükteki örgütler büyük ölçüde gelişmiş iletişim teknolojisine çeşitli fonksiyonları nedeniyle bel bağlamışlardır. Yeni iletişim aletleri ile birlikte milyonlarca kilometre uzaklıktaki insanlar yolculuk etmeden birlikte etkili bir şekilde çalışabilmektedirler. İletişim teknolojisi sayesinde insanlar fiziksel olarak ofise gitmeden evde çalışabilmektedirler. Çalışanlar çalışma saatlerini ve kişisel faaliyetlerini daha esnek şekilde planlayabilir, ekstra masraflarını azaltabilirler. Telekomünikasyon teknolojisinin daha az işgücüne gereksinim duymasının doğal bir sonucu olarak örgütlerin giderlerinde belirli azalmalar da olacaktır. Yeni teknolojiler örgütsel işlemlerin her yönünü değiştirir. Üretimde daha az masrafı olan ve daha az hata yapan robot ve bilgisayar sistemleri çok sayıda çalışmanın yerini almıştır. Bu teknoloji, üreticilere ve üretecekleri konusunda büyük esneklik sağlamaktadır. Personel alımında örgütler, global emek pazarına girmek için ek bir yöntem olarak interneti kullanabilmektedirler. Aday özgeçmişini internette ilan verebilir veya kısa bir prezantasyonun internet aracılığı ile çalışmak istediği kuruma ulaştırabilir (Bozkurt,2000: 189).

Arzu edilen yararlarının yanında bazı zararları vardır. Fax, e-mail mesajlar ve telefon konuşmaları hızlıdır ve zamandan tasarruf edilir. Fakat geleneksek iletişim araçlarına göre çabuk cevap verme açısından zaman baskısı yaratır. Karar almak için daha az zaman harcanması, kararların kalitesini ve doğruluğunu azaltabilir.

7. Sonuç

İletişim araçlarından yararlanabilen herkes, kendi yaşam alanının sınırlarının çok ötesindeki olaylardan, savaşlardan, sevinçlerden, dramlardan ve yaşananlardan haberdar olur. Uzakların iletişim araçları ile yakınımıza gelmesi olgusu yüz yüze konuşma, görüşme gibi geleneksel bilgilenme kanallarında bir gerilemeyi, dolayısıyla da yakın olanın uzaklaşması olgusunu ortaya çıkarır. Hayatımıza anlam atfedilen olaylar ve referans çevremiz genişleyerek tüm dünyaya yayılır. Bu, aile ve komşuluk ilişkilerinin bir ölçüde parçalanması anlamına gelir.

Televizyon, radyo ve gazeteler bizden binlerce kilometre uzaklarda gerçekleşen dramatik bir olayı duyarak, izleyerek, okuyarak çok kısa sürede öğrenip üzülebilirken, mahallemizde gerçekleşen daha dramatik bir olaydan –iletişim ortamlarına yansımamışsa- günlerce ya da haftalarca sonra haberdar olabilir ya da hiç haberimiz olmayabilir.

Küreselleşme önüne geçilemez bir olgu olduğu artık genel olarak kabul edilmektedir. Önüne geçilemez olması ise konuyu önem derecesi bakımından ön sıralara koymaktadır. Üzerinde yaşanan yerkünün bugününü anlamaya ve yarınını öngörmeye yönelik yoğun bir ilgiyi zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk, son 20-30 yıldır farklı akademik disiplinlerde küreselleşme olgusunun yoğun bir şekilde ele alınmasına yol açmıştır. Küreselleşmenin medya ve medyanın küreselleşme üzerindeki etkileri, medya sektöründe yaşanan küreselleşme ve bu sürecin toplumsal yaşamda yarattığı etkiler ise konuyu iletişim bilimlerinin de önemli bir hale getirmiştir.

Teknoloji ve iletişimde yaşanan gelişmeler kişilerarası iletişimi hızlandırmıştır. Başta iletişim ve teknoloji, alanlarında yaşanan gelişmeler sayesinde dünyanın artık en ücra köşesine bile kitle iletişim araçlarından biri ya da birkaçı ulaşmaktadır. Bu durumdan da dünyanın her yerinin kitle iletişim araçları vasıtasıyla küçüldüğü anlaşılmaktadır. Kitle iletişim araçlarının küreselleşmede en etkili yollardan biri olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Matbaanın icadıyla başlayan radyo, televizyon ve ardından da internetin bulunup yaygınlaşmasıyla birlikte dünya artık “küresel köy” haline gelmiştir. Artık dünyanın en küçük yerleşim yerinde bile ne oluyor ne bitiyor kitle iletişim araçları ve gelişen teknolojik imkanlar sayesinde haberdar oluyoruz. Sonuçta yaşanan anlık bir olay anında dünyanın her yerine iletişim araçları sayesinde yayılıyor. Bu da insanların her şeyden anında haberdar olmasını sağlıyor. Bu da iletişim ve teknolojik araçların gelişmesi sayesinde oluşmaktadır.

Dünyanın hemen hemen her yerinde teknoloji konusunda küreselleşme sık bir şekilde kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavram olarak sadece ekonomik ve siyasi alanlarda değil, insanların yaşam süreçlerinde yer edinen kitle iletişim araçlarından tüketim alışkanlıklarına kadar her disiplini etkilemiştir. Bu anlamda küreselleşme, insanların hayatının her alanında kendisini hissettirmektedir. Küreselleşme teriminin bilimsel literatürdeki kullanımı yeni olduğu bilinmektedir. Özellikle kitle iletişim araçlarının gelişmesi, ilerlemesi ve artan teknolojiyle birlikte kazanmış olduğu yeniliklerle bir olayı neredeyse anlık iletebilmeleri, dünya üzerinde meydana gelen olayların veya değişimlerin en ücra köşedeki insanlara bile ulaşmasını sağlamaktadır. Kitle iletişim araçları sayesinde küreselleşme son derece etkili, hızlı ve baskılı bir şekilde kendini göstermiştir

Kaynakça

- ACILAR, A. ve M. AYDEMİR. (2010). Küreselleşme ve Türkiye'ye Etkileri, (Ed. Murat Ercan), İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- AKMAN, H. (2012). Kitle ve Siyasal İktidar İlişkisi Açısından Küreselleşme ve Karşıtları”, İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- AYDEMİR, C. ve M. KAYA. (2007). “Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (20).
- AYHAN, B. (2003). “Küreselleşme Sürecinde Kitle İletişim Araçlarının Rolü”, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 3 (1).
- BİNGÜL, İ. ve M. KARACA. (2014). “Küreselleşme, İletişim ve Haber Dengesizliği” Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 7.
- BOZKURT, V. (2000). Küreselleşme ve Endüstri İlişkilerine Etkisi. Küreselleşmenin İnsani Yüzü, (Der, Veyssel Bozkurt), İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- ÇAYCI, B. ve A, E, KARAGÜLLE. (2016). “İletişimin Dijitalleşmesi ve Küresel Melezleşme”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi, 6 (12).
- ÇAYIR, F. (2008). “Türk Basını ve Sansür”, Ankara Barosu Dergileri Hukuk Gündemi Dergisi.
- ELİTAŞ, T. ve S. KESKİN (2016). “Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili”, Mustafa Kemal Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- HARVEY, D. (2014). Postmodernliğin Durumu (Çev. Sungur Savran), İstanbul: Metis Yayıncılık.
- KIŞLALI, A, T ve Y. ÖZGÜN. (2011). Siyaset Bilimi (Ed. Nüvit Gerek), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 284.
- KÜRKÇÜ, D, D. (2010). “Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar”, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s. 1-11.
- MORA, N. (2008). “Medya, Toplum ve Haber Kaynağı Olarak Sembolik Seçkinler”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 5 (1).
- MUTLU, E. (2012). İletişim Sözlüğü, Ankara: Kıta Basın Dağıtım Yayıncılık.
- ÖZDEMİR, S. (1998). Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme, İstanbul : Timaş Yayınları.
- ÖZYURT, C. (2017). Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma, İstanbul: Açılım Kitap.
- SEVSAY, E, Y.(1993). “Modernleşme ve Toplumsallaşma Sürecinde Kitle İletişim Araçları”, Marmara Üniversitesi İletişim Dergisi, 2 (2).
- SOYDAN, M, K. (2012). Küreselleşme Sürecinde Medyanın Rolü, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzmanlık Tezi.
- ŞAHİN, A. (2018). Eleştirel Medya Okuryazarlığı, Ankara : Anı Yayıncılık.
- TEZCAN, M. (2010). Sosyolojiye Giriş, Ankara: Anı Yayıncılık.
- VAROL, S, F (2017). “Medyanın Küreselleşmesi : Neden Sonuç Ekseninde Bir Değerlendirme”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5 (1), s. 402.

YILMAZ, M, B. (2013). “Küreselleşme Sürecinde Haberde Manipülasyon Örnek Olay: ABD-Irak Savaşı”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 2 (1).

ZORLU, Y. (2016). “Türkiye’de Bir Popüler Kültür Aracı Olarak Televizyon”, Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 4 (3).

<https://www.medyaradar.com/turkiyedeki-gazete-televizyon-radyo-ve-dergi-sayisi-ne-kadar-peki-kac-iletisim-fakultesi-var-iste-cok-ilginc-rakamlar-haberi-26732>

(Erişim Tarihi: 10.04.2019)